

Kötet a református nőnevelés történetéről

Misák Marianna a neveléstörténet keretein belül a leányok, nők XVI–XIX századi oktatásával kapcsolatos történelmi, politikai, gazdasági tényezők, folyamatok feltárásával foglalkozik.

Könyvének bevezetőjében tisztázza, mit értünk Felső-Magyarország történeti-földrajzi fogalmán, ugyanis ez a terület adja meg kutatásának kereteit. Ide számítjuk a történelmi Abaúj, Borsod, Gömör, Kishont, Torna, Ung és Zemplén vármegyék jelentős részét, valamint néhány községet Bereg, Sáros és Szabolcs vármegyék területéről.

Forrásként a szerző főleg egyházlátogatási jegyzőkönyveket használt, amelyek részben már megjelentek a Sárospataki Református Kollégium Tudományos Gyűjteményei *Acta Patakina* sorozatában. A vizitációs jegyzőkönyvek elsősorban problémacentrikusak, gyakran vitás kérdéseket tárgyalnak, nem adnak teljes képet az egyházközösségről, annak iskolájáról, a leányok oktatásáról sem. A jegyzőkönyveken kívül a szerző segítségére voltak a leányoktatással foglalkozó szakirodalmi munkák, értekezések, tanulmányok.

A felhasznált irodalom jelentős, 141 nyomtatásban megjelent művet tüntet fel, 4 kéziratot, 14 internetes forrást.

Találóan idézi a szerző Széchenyi István gondolatait a női nemről, amelyet *Hitel* című művének ajánlásában fogalmaz meg: „... annyi nemes és szép, ami az emberiséget felemeli, a ti nemetek műve”. Széchenyi felismerte, hogy a jövő záloga a jól és helyesen nevelt, művelt ember, ehhez pedig helyesen nevelt anyákra van szükség.

A nőnevelés sokáig elhanyagolt területe volt az oktatásnak. Misák Marianna röviden összefoglalta, hogy az iskolázatásból miért maradt ki évezredekken keresztül a nők nevelése. Az ókortól vizsgálja ezt a témát a XIX. századig bezárólag. Előbb bemutatja a nőnevelés helyzetét Nyugat-Európában, majd Magyarországon.

Munkájában vizsgálja, hogyan indult meg hazánkban a leányoktatás, milyen nehézségek ellenére kerülhettek iskolapadba a nők. Leszögezi, hogy a leányok oktatása minden korszakban attól függött, hogyan viszonyult a kor társadalmá a női nemhez. A nőnevelés területén a reformáció hozott változást, amely meghirdette az általános nőnevelést. Ezzel indult el az a folyamat, amely a nők iskolai oktatásához vezetett.

A rendelkezésre álló kevés forrás is bizonyítja, hogy a leányok oktatása a XVI. században elkezdődött, azonban sok helyen különböző okok miatt abbamaradt.

A szerző kutatta azt is, hogy a mezővárosi, vagy falun élő asszonyok egy-egy iskolának hagyatékoztak már a XVII. században, pl. Bodrogolasziban, Miskolcon, Erdőbényén.

Külön fejezetekben mutatja be a leányok oktatását Felső-Magyarországon az egyházlátogatási jegyzőkönyvek alapján. A legkorábbi feljegyzés 1632-ből származik, Borsiból. Érdekes annak vizsgálata, kik tanították a leányokat, milyen tananyag alapján, milyen díjazásért.

Az egyes gyülekezeti iratok is szólnak a leányok oktatásáról. Így Aszalón 1711-ben a leányok munkával tartoztak a lelkésznek a tanításért: „A szénát a lányok taníttatásokért felgyűjtik.” Másutt a kántor vagy a tanító feladata a leányok oktatása, pl. Sajószentpéteren a kántor „leánjoktól 3 máriás” fizetést kapott. Külön épületeket vásároltak nemcsak a fiúk, de a leányok oktatására is, ahogy a települések iratai között megtalálható, pl. Szikszón, Tokajban, Miskolcon, Ároktőn. A fő cél az olvasás és a katekizmus megtanítása, a kézimunka

és a háztartási ismeretek elsajátítása volt. A színvonalasabb iskolákban bibliaolvasást, zsol-táréneklést is tanítottak. Fontos volt a családi életre és a munkára való felkészítés.

A XIX. században a leányok egyre nagyobb számban vettek részt az oktatásban. „Leányoskolák” jöttek létre, Miskolcon 1846-ban nyitotta meg Karacs Teréz az első nőnevelő intézetet nagy nehézségek közepette. A következő lépés a leánygimnáziumok létrehozása volt, majd az egyetemek is megnyitották a nők előtt a század legvégén.

Misák Marianna könyve a református nőnevelésről hiánypótló munka, amelyet sok eredeti, helyi forrás felhasználásával készített el. A rendkívül érdekes, olvasmányos mű értékét emelik, színesítik a korabeli képek, fotók. A korszak történetét kutató számára talán a legizgalmasabb rész az adattárban található, amelyben dátummal, településnévvel pontosan feltünteti a leányok oktatására vonatkozó, a forrásokban található információkat.

(*Misák Marianna*: „Minden oskolába járó leány gyermektül...”. Református nőnevelés a 16–19. századi Felső-Magyarországon. Tiszáninneri Református Egyházkerület Hernád Kiadó, Sárospatak, 2014. 211 p.)

Titkos Sándorné

HÍREK

Különleges régészeti lelet. Egy szerzetes életnagyságú fejét ábrázoló szobor került elő a föld alól Balatonszemes határában, a középkori Mindszent pálos kolostor feltárása során. A különlegesen szép lelet, a szerzetesfejet ábrázoló szobor egykor a kolostor díszítéséhez tartozott. A feltárást a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Kar Régészeti Tanszékének oktatói és hallgatói végezték. A szentély alapfalainak részleteit is sikerült napvilágra hozni, ráadásul egyszerre két épületét: egy korábbi és egy később újraépített szentély és sekrestye maradványait. A szobrot a tervek szerint a nagyközönség is megcsodálhatja majd a kaposvári Rippl-Rónai Múzeumban. (*Magyar Idők*, 2016. nov. 22. 17.)

Szarmata sírokat találtak Monornál. Az M4-es gyorsforgalmi út Mo-s autópálya és Cegléd közötti szakaszának építését megelőzően a beruházó Nemzeti Infrastruktúra-fejlesztő Zrt. régészeti feltárások elvégzését rendelte meg a Forster Gyula Nemzeti Örökségvédelmi és Vagyongazdálkodási Központtól. Az ásatás során, amelyet a Salisbury Kft. régészei végeztek, a Monor határában fekvő régészeti lelőhelyen egy Kr. u. 2–3. századra datálható temető harminc sírját tárták fel eddig. A Forster-központ közlése szerint a sírokból az Alföldet a római korban benépesítő, keleti eredetű szarmaták emlékanyaga került elő. A temető több sírját – a szarmatákra jellemzően – körárok veszi körül. Az elhunytakat a hátukra fektették, nyújtott helyzetben; mellettük a túlvilági útra adott ételmelléletek edényeit, marokkban érmeket, testükön az öltözet különböző elemeit és az ékszereiket találták meg a régészek. (*Magyar Nemzet*, 2016. dec. 2. 13.)